

---

*mgr Anna Bentyn, prof. dr hab. Robert Piłat,
mgr Anna Żabińska – Pioterek*

Strategia wdrażania

projektu innowacyjnego testującego

pt. "Pozwolić uczniom myśleć!"

*Pozwolić
uczniom
myśleć!*

Projekt innowacyjny PO KL nr 09.01.02-30-365/10

I. Spis treści

I. UZASADNIENIE	1
II. CEL WPROWADZENIA INNOWACJI	8
III. OPIS INNOWACJI, W TYM PRODUKTU FINALNEGO	11
IV. PLAN DZIAŁAŃ W PROCESIE TESTOWANIA PRODUKTU FINALNEGO	15
V. SPOSÓB SPRAWDZENIA, CZY INNOWACJA DZIAŁA.....	20
VI. STRATEGIA UPOWSZECHNIANIA.....	22
VII. STRATEGIA WŁĄCZANIA DO GŁÓWNEGO NURTU POLITYKI.....	24
VIII. KAMIENIE MIŁOWE II ETAPU PROJEKTU.....	30
IX. ANALIZA RYZYKA	31
X. LISTA ZAŁĄCZNIKÓW DO STRATEGII:	34

„Człowiek rodzi się z ciekawością świata, a potem idzie do szkoły...”

II. UZASADNIENIE

Opis problemów grupy osób, która dotychczas nie otrzymywała wsparcia

Grupę docelową projektu „Pozwolić uczniom myśleć” stanowią nauczyciele szkół podstawowych i gimnazjów z powiatu słupeckiego i gnieźnieńskiego (bez miasta Gniezna). Niewątpliwie jest to grupa otrzymująca różnorakie formy wsparcia, jednakże nie w obszarze, którego dotyczy projekt.

A. Wstępna diagnoza – z wniosku o dofinansowanie:

Na etapie pisania projektu podczas rozmów z nauczycielami i dyrektorami szkół z powiatu słupeckiego i gnieźnieńskiego stwierdzono, że zauważalnym problemem nauczycieli jest brak umiejętności i narzędzi umożliwiających uczenie dzieci świadomego procesu myślowego. Nauczyciele koncentrują się na programie, ale uczenie jak się uczyć, swobodnie wypowiadać, formułować wnioski, argumentować itp. nie wchodzi w skład programu. Nauczyciele języka polskiego podejmują zagadnienia o charakterze filozoficznym. Wiele lektur może prowokować do dyskusji związanej z aksjologią, estetyką, etyką. Dla nauczyciela takie rozważania są interesujące, ale uczniowie niechętnie wyrażają swe opinie, unikają dyskusji z autorytetem. Nawet, gdy nauczyciel oczekuje, że podejmą polemikę, nie jest to możliwe bez umiejętności logicznego myślenia, budowania argumentów, czy ich uzasadniania. Trzeba wyposażyć uczniów w narzędzia pracy myślowej. Dopiero wtedy można podjąć zadanie wykorzystywania umiejętności do zdobywania i pogłębiania wiedzy. Podczas diagnozy nauczyciele wyraźnie podkreślali brak metod i narzędzi, które pozwolą ukształtować sprawność myślową ucznia. Dodatkowo z badań wynika: nauczycielki twierdzą, że najczęściej stosują metody aktywne i problemowe oraz wyrażają opinię, że jest to najbardziej pożądanym sposobem pracy. Jednak obserwacja rzeczywistości szkolnej pokazuje, że to tylko deklaracje. Większość zajęć szkolnych prowadzona jest metodami podającymi. Zwykle uczeń nie ma szans na samodzielność intelektualną. O wszystkim, co dzieje się na lekcji decyduje nauczyciel.

B. Pogłębiona diagnoza w oparciu o „Raport z badań 2011”

Pogłębiona diagnoza powstała w oparciu o badania przeprowadzone z wykorzystaniem opracowanego przez Partnera „Arkusza czynności myślowych w wypowiedziach uczniów i nauczyciela podczas lekcji”, dokonane między 30.V.2011r. a 21.VI.2011r. przez grupę 16 przeszkolonych wcześniej przez Partnera osób, wyłonionych głównie spośród studentów Wnioskodawcy. Ich zadaniem było dokonanie obserwacji uczestniczącej podczas lekcji w szkołach podstawowych i gimnazjach powiatów słupeckiego i gnieźnieńskiego (bez m.Gniezna). Efektem dokonanej obserwacji były wypełnione „Arkusze...” (patrz załącznik 3), których łącznie zebrano 311. Ich opracowaniem zajął się zespół ekspertów (osób z wykształceniem filozoficznym, posiadających również doświadczenie w edukacji zarówno nauczycieli i studentów, jak również uczniów w badanym wieku). Z przeprowadzonych badań otrzymano następujące wyniki:

Projekt „Pozwolić uczniom myśleć” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Specyfika stawianych przez nauczycieli pytań

Analiza pytań nauczycielskich przytoczonych w ankiecie unaocznia, że przede wszystkim wymagały one od uczniów odpowiedzi polegających na podaniu faktów. Zakładały poprawną odpowiedź, którą znał i której oczekiwał nauczyciel. Dzieci miały sobie przypominać wiedzę nabytą (na poprzednich lekcjach, bądź w swoim pozaszkolnym życiu) i odtwarzać ją, przyjąć tok rozumowania nauczyciela i dochodzić do założonych już wniosków. Odnotowano postawienie przez nauczycieli kilku otwartych pytań problemowych, które jednak nie zostały wykorzystane do zainicjowania refleksji dzieci na dany temat. Nauczyciel stawia jednak pytania pomocnicze: które są pytaniami o fakty. Tym samym sprowadza kwestię ogólną i otwartą do pytań o fakty (czyli zamkniętych). Nauczyciele nie zachęcali uczniów do formułowania własnych pytań problemowych. Nie było więc miejsca na naukę zapytywania.

Wykorzystanie dyskursu¹ przez nauczycieli

Dyskusja rzadko była wykorzystywana podczas badanych zajęć (65 lekcji/20,9%). W 42 wypadkach na 65 nauczyciel sterował dyskusją w stronę własnej tezy. Czyli tylko na 7% wszystkich lekcji (22 z 311) uczniowie otrzymywali przyzwolenie na swobodnie wymieniane poglądy nie będąc naprowadzani przez nauczyciela na „właściwe” rozwiązanie.

Bardzo często wykorzystywaną metodą była pogadanka (61 lekcji). Część lekcji prowadzonych tą metodą charakteryzowało kierowanie uczniów przez nauczyciela ku odpowiedziom uznanym przez niego za poprawne. Bywało, że zwrot typu „Jak myślicie?”, okazywał się w rzeczywistości bardziej pytaniem o to, czy uczniowie odgadli, co ma na myśli nauczyciel, niż wyrazem zaciekawienia nauczyciela tym, co rzeczywiście na dany temat sądzą jego uczniowie. Występowała także dysproporcja w zakresie komunikatów formułowanych przez nauczyciela i komunikatów uczniowskich. Nauczyciel przede wszystkim pytał, wydawał polecenia, z własnej inicjatywy informował i wyjaśniał, uczniowie przede wszystkim odpowiadali, a ich rzadkie pytania dotyczyły w większości spraw organizacyjnych.

Komunikacja

Podczas 33,4% lekcji nauczyciele tworzyli sytuacje podczas których dzieci miały okazję rozmawiać ze sobą (praca w grupach) ale komunikacja interpersonalna przebiegała głównie między nauczycielem a poszczególnymi uczniami (odpowiadanie na pytania nauczyciela). Badani nauczyciele nie uruchamiali dyskusji uczniów między sobą na forum klasy o kwestiach związanych z tematem lekcji.

Logika i semantyka

Podstawowa forma kształcenia takich kompetencji logicznych jak wnioskowanie i uzasadnianie dokonywała się w toku prezentacji określonych treści przez nauczyciela. W ramach prezentacji wiedzy „o czymś” nauczyciel podawał przesłanki i oczekiwał sformułowania wniosku. Bardzo często oczekiwane uzasadnienie mogło też służyć sprawdzeniu wiedzy czy rozumieniu pojęć.

Nauczyciele oprócz zaznajamiania ucznia z istniejącymi klasyfikacjami, typologiami czy podziałami powinni wyposażać dziecko w kompetencje umożliwiające konstruowanie nowych kategorii.

---

¹ Tu: wszelkie formy i metody służące wymianie myśli.

Nauczyciele często używają wobec uczniów zwrotu: „Pomyśl!”. Prawdopodobnie gdyby uczeń wiedział, co znaczy myślenie i miał świadomość jak to zrobić, mógłby wykonać polecenie nauczyciela.

Przyczyny występowania opisanych problemów

Z rozmów i analiz raportu wynika, że przyczyn występowania opisanych wyżej problemów należy szukać w dotychczasowych doświadczeniach nauczycieli. Poprzez „doświadczenia” rozumiemy studia, lata pracy, nawyki nabyte w trakcie lat pracy i modele zachowań obserwowane u innych nauczycieli. W trakcie swoich doświadczeń nauczyciele nie otrzymali

- przykładu uczenia podstawowych umiejętności myślowych (nie poznali sami będąc uczniami);
- narzędzi (nie posiadają umiejętności świadomego korzystania z osobistych ani cudzych kompetencji myślowych);
- pomysłów na to, w jaki sposób stworzyć przestrzeń sprzyjającą obustronnej wymianie myśli.

Skala występowania opisanych problemów

Skalę powyżej opisanych problemów w szkołach powiatu słupeckiego i gnieźnieńskiego (bez miasta Gniezna) opisują dane uzyskane z badań ankietowych „Arkuszem czynności myślowych w wypowiedziach uczniów i nauczyciela” znajdujące się w „Raporcie z badań 2011” (załącznik nr 6, oraz link: <http://myslecwskole.eu/category/raporty/>.)

Edukacja wczesnoszkolna:

Przeanalizowano sto trzydzieści dwie lekcje przeprowadzone w klasach drugich szkół podstawowych, w tym 13 lekcji religii i jedną zajęć komputerowych. Dominującą formą prowadzenia lekcji był wykład, praca własna ucznia i pogadanka. Część lekcji prowadzonych metodą pogadanki charakteryzowało kierowanie uczniów przez nauczyciela ku odpowiedziom uznanym przez niego za poprawne. Bywało, że zwrot typu „Jak myślicie?”, okazywał się w rzeczywistości bardziej pytaniem o to, czy uczniowie odgadli, co ma na myśli nauczyciel, niż wyrazem zaciekawienia nauczyciela tym, co rzeczywiście na dany temat sądzą jego uczniowie. Nauczyciel przede wszystkim pytał, wydawał polecenia, z własnej inicjatywy informował i wyjaśniał, uczniowie przede wszystkim odpowiadali, a ich rzadkie pytania dotyczyły w większości spraw organizacyjnych. Zaledwie na kilku lekcjach pojawiły się pytania problemowe zadane przez uczniów, ale zostały one pozostawione bez echa.

Niepokój budzi nie tyle obecność pytań o fakty, ile znaczna nieobecność pytań problemowych, angażujących wiedzę wyjaśniającą i interpretacyjną. Pytań problemowych nie odnotowano na prawie połowie lekcji (40%), a na pozostałych autorem ich zawsze był nauczyciel.

Na analizowanych lekcjach niemal nie występowało stymulowanie aktywności interpretacyjnej uczniów. Pojawianiu się wiedzy interpretacyjnej nie sprzyjała pogadanka jako podstawowa metoda pracy z uczniem. Okazała się formą konwersacji szkolnej, która koncentruje się głównie na wiedzy nazewniczej i wyjaśniającej, odpowiadającej temu, co jeszcze przed rozpoczęciem pogadanki wiedział i zaplanował do opanowania przez uczniów nauczyciel. Można sądzić, że uczeń miał rację wyłącznie wtedy, gdy jego

Projekt „Pozwolić uczniom myśleć” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

interpretacja była zgodna z interpretacją nauczyciela. Ten rodzaj myślenia może mieć swoje źródła w pedagogicznych sugestiach co do sposobu prowadzenia dyskusji z małymi dziećmi, gdy samo podjęcie przez dzieci polemiki świadczy o tym, że są one w błędzie.

Do minimum zredukowano komunikację między uczniami. Zabrakło uruchamiania samodzielnych poszukiwań poznawczych, które w komunikowaniu się między uczniami wyrażają się w tzw. głośnym myśleniu. Wydaje się, że nastąpiła redukcja mowy eksploracyjnej. Interpretacje utworów literackich (wierszy, opowiadań, legend, baśni) były krok po kroku kierowane przez nauczyciela. Określenia zjawisk powstawały w wyniku stosowania pogadanek, w czasie których niektórzy nauczyciele podpowiadali uczniom początkowe sylaby jakie chcieli usłyszeć jako odpowiedź na zadawane pytania. Dyskusja wystąpiła tylko na szesnastu lekcjach, co stanowi 12% zajęć. Zadaniem dyskusji było najczęściej rozwiązanie problemu, jednak w większości była ona sterowana przez nauczyciela w stronę własnej tezy. Autorem pytań problemowych był wyłącznie nauczyciel. Uczniowie bronili swoich stanowisk, których sformułowano od jednego do kilku. Aktywność uczniów była bardzo wysoka: na 20% lekcjach wystąpiła 100% aktywność dzieci, 43% lekcji miało ponad 50%, a 19% poniżej 50%. Najniższa aktywność dzieci to 19% i w tym przedziale znalazło się tylko 2% lekcji. Czas dyskusji był bardzo zróżnicowany i mieścił się w przedziale 5 – 30 minut.

Drugi etap edukacyjny:

Przeanalizowano osiemdziesiąt cztery lekcje przeprowadzone w klasach piątych szkół podstawowych, w tym 27 lekcji j. polskiego (32%), 20 lekcji religii (24%), 16 lekcji przyrody (20%), 12 lekcji historii (13%), 3 godziny wychowania do życia w rodzinie (3,7%), 2 lekcje muzyki (2,4%) i pojedyncze lekcje plastyki i techniki oraz godzinę wychowawczą i lekcję biblioteczną. Dominującą metodą pracy nauczycieli był wykład (40%) i praca własna ucznia (36%). Dyskusja miała miejsce tylko na ośmiu lekcjach, co stanowi 11% wszystkich zajęć przeprowadzonych na tym etapie edukacyjnym. Praca w grupach wystąpiła w 15% lekcji, pogadanka – 12%, rozmowa – 9%, a w ośmiu przypadkach nie podano formy prowadzenia zajęć.

Ponownie niepokój budzi brak pytań problemowych, których nie było prawie na połowie lekcji (48%). Pozostałe 52% podporządkowane zostało wyłącznie nazwom i ich porządkowaniu. Na wielu lekcjach wystarczyło przeformułować pytanie, a możliwe stałoby się przeprowadzenie krótkiej dyskusji.

Na wszystkich lekcjach wyjaśniano pojęcia, dokonywano różnicowania, porównywania. Wystąpiło wnioskowanie przez analogię. Uczniowie i nauczyciel posługiwali się przykładami. Często nauczyciel kierował dyskusją w stronę własnej tezy i narzucał wnioski, który pod jego dyktando został zapisany. Najczęściej proszono o wyjaśnienia. Występowała różnica zdań, słuchano się nawzajem, a także odnoszono się do swoich wypowiedzi. Czas trwania dyskusji to od 2 - 3 do 40 minut. Zarówno minimalny czas, jaki maksymalny budzą wątpliwości, ponieważ 2, 3 minuty, to bardzo krótko, by o czymkolwiek podyskutować, a z kolei 40 minut to prawie cała godzina lekcyjna.

Aktywność uczniów podczas zajęć wahała się od 6% do 100%. Prawie połowa uczniów danej klasy najczęściej była zaangażowana w tok lekcji, a cała klasa brała udział w 18% zajęć.

Podczas analizy lekcji wystąpiło też niewiele sytuacji, które można określić jako wyraźnie zmierzające do uaktywnienia istniejącej wiedzy osobistej ucznia zdobytej poza szkołą. Zauważyć można było nadrespektowanie konspektu. Schematyzacja pracy uczniów wynikać mogła z silnej orientacji nauczyciela na wynik aktywności i pomijania znaczenia

procesu uczenia się. Samodzielność ucznia przestała być kluczowym atrybutem procesów umysłowych, których aktywizowanie miało być celem pracy nauczyciela, a stała się w jego odczuciu jedynie czynnikiem opóźniającym osiągnięcie wyniku.

Trzeci etap edukacyjny:

Przeanalizowano dziewięćdziesiąt pięć lekcji w klasach drugich gimnazjum, w tym 27 lekcji języka polskiego (28%), 15 geografii (16%), 13 historii (14%), 12 religii (13%), 10 wiedzy o społeczeństwie (10%), 9 biologii (9%), 8 godzin wychowawczych (8%) i 2 wychowania do życia w rodzinie (2%). Formą dominującą w gimnazjum okazał się wykład, praca własna ucznia oraz dyskusja. Wykorzystanie wykładu do przedstawienia nowych treści jest potrzebne, ale pod warunkiem, że nie jest to jedyna forma pracy, co zdarzyło się w ośmiu przypadkach. Praca w grupach to tylko 17% analizowanych zajęć, a przecież rozwiązywanie problemów w życiu codziennym często ma charakter grupowy. Pociągającym jest fakt, iż 38% lekcji w gimnazjum wykorzystano dyskusję, zwłaszcza w porównaniu ze szkołą podstawową, gdzie wystąpiła ona tylko na 12% zajęć w kl. II i 11% w kl. V. Nie należy jednak zapominać, że elementy dyskusji powinny wystąpić na każdej lekcji, a na ponad połowie zajęć (62%) jej nie było. Najczęściej dyskutowano na języku polskim i godzinie wychowawczej, historii, WOS-ie, religii, geografii, biologii oraz wychowaniu do życia w rodzinie.

Na większości zajęć odnotowano pytania o fakty, niekiedy w bardzo dużej liczbie. Wśród pytań problemowych znaczna część była pytaniami o fakty. Autorem ich był ponownie nauczyciel, a tylko w jednym przypadku uczeń. Analiza pytań dowodzi, że większość pytań nauczycielskich to pytania wymagające odpowiedzi polegających na podaniu faktów. Znaczna część pytań to pytania o zapamiętane wiadomości, często wzięte bezpośrednio z podręcznika. Ogólnie wiadomo, że różne typy pytań wywołują różne rodzaje myślenia. Nauczyciel musi wiedzieć, w jakim celu zadaje pytanie. Pytania o wiedzę mają podstawowe znaczenie dla innych poziomów nauczania i są niezbędne, tylko nie mogą być jedynymi, które pojawiają się na lekcji. Drugą dominującą kategorią były pytania o zrozumienie. Miały na celu uporządkowanie faktów i spełniły swoje zadanie. Znacznie mniej było pytań o zastosowanie zdobytej wiedzy informacji do rozwiązania problemu. Najwięszą grupę stanowiły pytania o wyjaśnienie, gdzie trzeba było analizować informacje ze względu na uwarunkowania przyczynowo-skutkowe, aby rozpoznać motywy i przyczyny zjawiska, rozważyć i przeanalizować dostępne informacje w celu znalezienia konkluzji oraz przeanalizować wynik, wnioski, uogólnienie oparte na świadectwach.

Większość dyskusji prowadzona była przez nauczyciela w stronę własnej tezy. Nie zawsze wystąpiła różnica zdań. Wnioski z dyskusji też nie zostały sformułowane. Czas trwania dyskusji wahał się od 4/5 do 40 minut. Aktywność uczniów to od 9% do 100%.

Konsekwencje istnienia zidentyfikowanych problemów

Sposób nauczania wykorzystywany obecnie przez nauczycieli sprawdzał się XIX i XX w. Obecnie bardzo szybko zmienia się zarówno tempo życia oraz pracy, zatem czas na zmiany w edukacji. Nowa podstawa programowa wprowadza zarówno zmiany w zakresie wiedzy jak i umiejętności oraz postaw. Stopień rozumienia podstawy programowej nadal podlega interpretacji przez nauczyciela.

Nauczycielom trudno jest zerwać z dotychczasowym sposobem uczenia ponieważ nie wiedzą jak tego dokonać. Egzaminacje zewnętrzne, w których Wielkopolska od lat nie odnosi

sukcesu (osiągając niskie wyniki) stanowi efekt starego sposobu postrzegania roli nauczyciela.

W trakcie badania analizowano także reakcje i emocje uczniów towarzyszące lekcji. Dane świadczą o tym, że lekcjom bardzo często towarzyszy nuda, nawet jeśli nauczyciele podejmują próby ich urozmaicenia. Im uczniowie starsi tym bardziej spada ich aktywność.

Aktywność uczniów	I etap edukacyjny	II etap edukacyjny	III etap edukacyjny
100% najwyższa	25%	16%	12%
99-50% wysoka	48%	28%	33%
49-21% średnia	25%	44%	43%
poniżej 20% niska	2%	12%	12%
najniższa	19%	6%	9%

Powyższa tabela pokazuje, że aktywność uczniów klas młodszych na zajęciach była bardzo wysoka. W jednej czwartej lekcji aktywna była cała klasa. Ponad 50% aktywność wystąpiła w prawie połowie analizowanych lekcji. Najniższa aktywność to tylko 2% zajęć. Na drugim i trzecim etapie edukacyjnym najwyższa i wysoka aktywność znacząco spadły, przez co zwiększyła się średnia i niska. Z tabeli daje się zauważyć potencjał dzieci, który nie został wykorzystany. Brak aktywności przejawiali uczniowie na religii, gdzie dominującą formą prowadzenia lekcji był wykład i tam odnotowano najniższą aktywność. Zabrakło dyskusji i pracy w grupach. Należy zaznaczyć, iż na 50 lekcjach nie podano poziomu aktywności (14 lekcji klasach II SP, 17 w klasach V SP i 19 w klasach II GIM.). Emocjami towarzyszącymi aktywności były najczęściej: ciekawość, skupienie, zainteresowanie, zaangażowanie, aktywność, radość, podekscytowanie a niekiedy wzburzenie.

Brakiem aktywności dzieci wyróżniały się lekcje, na których nie stosowano dyskusji i pracy w grupach, a dominującą formą dydaktyczną był wykład i stawianie pytań informacyjnych. Ankietyjacy zauważyli, że gdy zajęcia (zwłaszcza takie jak religia czy język polski), które powinny sprzyjać aktywności uczniów opierają się na wykładzie i pogadance, głos zabierają nieliczni, a emocje i postawy uczniów obrazują określenia: „znużenie, brak zainteresowania”, „ironiczny śmiech, hałas, wyzwiska”, „niecierpliwe oczekiwanie na dzwonek”, „spokój i znużenie”.

Stowarzyszenie Edukacji Filozoficznej PHRONESIS od lat zajmuje się edukacją filozoficzną nauczycieli wykorzystując do tego opracowaną w latach 70tych w USA metodologię *filozofy for children*. Metoda ta przyszła do Polski w 1992 roku poprzez doświadczenia holenderskie, na bazie wspólnych spotkań, szkoleń i konferencji oraz wymiany materiałów. Ponadto członkowie Stowarzyszenia PHRONESIS odbywali staze w placówkach pracujących z tą metodą. Przetłumaczono i spolszczono materiały, wydano książki i podręczniki z tego zakresu.

Z doświadczeń międzynarodowych wynika, że wszędzie tam gdzie to jest możliwe, metoda okazuje się pomocna w kształceniu sposobu myślenia dzieci i młodzieży. Jednakże w warunkach polskich zastosowanie tej metody jest ograniczone ze względów ekonomicznych, ponieważ jest związane z realizacją osobnych godzin przedmiotu

Projekt „Pozwolić uczniom myśleć” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

filozofia. Przez kilka lat Stowarzyszenie przygotowywało nauczycieli do realizacji dociekań filozoficznych z dziećmi i młodzieżą. Z praktyki wynika jednak, że szkół nie stać na prowadzenie programu w takiej formule. Stowarzyszenie opracowało zatem program nauczania filozofii/etyki pt „Filozoficzne dociekania z dziećmi i młodzieżą” zaakceptowany przez MEN nr DKW - 4014 - 28/99.

Członkowie Stowarzyszenia na bieżąco orientują się w tym, co się dzieje w zakresie stosowania metody w Europie i świecie. Po dokonaniu przeglądu tych doświadczeń Stowarzyszenie uznało iż metoda nie może być zastosowana wprost ze względu na zbyt wysokie koszty wprowadzenia programu jako nowego przedmiotu do szkół. Należy szukać sposobu na zastosowanie metody do nauczania już istniejących przedmiotów z wykorzystaniem dociekań filozoficznych. Pomysł powstał zatem w oparciu o doświadczenia Stowarzyszenia Edukacji Filozoficznej PHRONESIS.

Doświadczenia międzynarodowe potwierdzają, że systematyczne ćwiczenie się w dociekaniach filozoficznych wpływa na sposób uczenia się przez dzieci innych przedmiotów. Z tego powodu członkowie stowarzyszenia postanowili rozwinąć ofertę dociekań w postaci wprowadzenia metody dociekań filozoficznych do nauczania wszystkich przedmiotów. Stworzy to nową jakość i zapewni kompleksowość usług edukacyjnych w obszarze myślenia w szkole.

Świat nieustająco się zmienia, stawiając przed szkołą coraz to nowe wyzwania. Nie wystarczy edukować nauczycieli podczas studiów. Trzeba im pomóc, by potrafili przygotowywać nowe pokolenia do stawania wobec wyzwań, których istnienia jeszcze kilka lat wcześniej nie przewidywano. Stąd tym, co najlepsze dla nowego pokolenia może być oparcie się na kształceniu narzędzi myślowych i budowaniu świadomości w posługiwaniu się nimi.

III. CEL WPROWADZENIA INNOWACJI

Celem głównym projektu – zgodnie z zapisem we wniosku, jest: stworzenie, przetestowanie, upowszechnienie i włączenie-między 31.03.2011r. a 30.03.2013 - modelu „Minimum Kompetencji Myślowych”, stanowiącego zbiór narzędzi myślowych powiązanych umiejętnościami korzystania z nich w sytuacjach znanych i nowych. Poznanie i utrwalenie tego modelu zmotywuje nauczycieli do zmiany sposobu nauczania swojego przedmiotu w zakresie programu, metod i narzędzi, co przełoży się na podwyższenie jakości pracy szkoły poprzez budowanie mocnych stron ucznia w obszarach myślenia, wnioskowania, analizowania, argumentowania i uczenia się.

Partnerstwo proponuje nieznaczne uszczegółowienie celu:

Celem głównym projektu – jest stworzenie, przetestowanie, upowszechnienie i włączenie-między 31.03.2011r. a 30.03.2013 - modelu „Minimum Kompetencji Myślowych”, stanowiącego zbiór narzędzi myślowych powiązanych umiejętnościami korzystania z nich w sytuacjach znanych i nowych. Poznanie i utrwalenie tego modelu zmotywuje 300 nauczycieli (ze szkół podstawowych i gimnazjów powiatów słupeckiego i gnieźnieńskiego - bez miasta Gniezna) do zmiany sposobu nauczania swojego przedmiotu w zakresie programu, metod i narzędzi. To przełoży się na podwyższenie jakości pracy szkoły poprzez budowanie przez nauczyciela mocnych stron ucznia w obszarach myślenia, wnioskowania, analizowania, argumentowania i uczenia się.

Ponadto Partnerzy proponują w strategii przeformułowanie zdefiniowanych we wniosku o dofinansowanie projektu celów szczegółowych, zmierzające do jednoznacznej kwantyfikacji planowanego do osiągnięcia celu głównego.

Dodatkowo proponują wprowadzenie celu szczegółowego nr 4, który jest konsekwencją wynikającą z przeprowadzonej pogłębionej diagnozy.

We wniosku o dofinansowanie zdefiniowane następujące cele szczegółowe:

1. Przygotowanie i wdrożenie modelu MKM, jako innowacyjnego narzędzia umożliwiającego zmianę procesu dydaktycznego na służący rozwojowi nauczyciela i ucznia.
2. Przygotowanie 100% szkolenych nauczycieli do wprowadzenia modelu MKM w metodykę swego przedmiotu.
3. Zmiana myślenia min.80% przeszkolonych nauczycieli na temat przebiegu procesu dydaktycznego i lekcji
4. Wdrożenie nauczycieli w zasady tworzenia klimatu przyjaznego uczeniu się i myśleniu uczniów w klasie (80% przeszkolonych)
5. Wzbudzenie potrzeby włączania modelu MKM u minimum 50% odbiorców projektu.

Przeformułowane cele szczegółowe planowane do osiągnięcia w okresie realizacji projektu to:

1. Wzrost wiedzy u 80% nauczycieli uczestniczących w projekcie (na etapie testowania i upowszechniania) w zakresie wprowadzenia modelu MKM do metodyki pracy z klasą.

Projekt „Pozwolić uczniom myśleć” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

2. Wzrost świadomości min. 80% nauczycieli uczestniczących w projekcie (na etapie testowania i upowszechniania) w zakresie korzyści płynących z wprowadzenia modelu MKM do procesu dydaktycznego.
3. Wdrożenie modelu MKM przez min. 50 nauczycieli, uczestniczących w projekcie na etapie testowania podczas lekcji.

W jaki sposób będzie można zweryfikować, czy cel ten został osiągnięty?

Wskaźniki celu	Wartość docelowa wskaźnika	Sposób pomiaru	Źródło weryfikacji wskaźników
Wzrost wiedzy w zakresie wprowadzenia modelu MKM do metodyki pracy z klasą.	o 80%	Samoocena nauczyciela dokonana przed rozpoczęciem i po zakończeniu szkolenia pt. „Myśleć w szkole”, - weryfikacja poprawnej konstrukcji konspektu w oparciu o wiedzę metodyczną	Ankiety ewaluacyjne, arkusz samooceny - konspekty lekcji
Wzrost świadomości nauczycieli uczestniczących w projekcie (na etapie testowania i upowszechniania) w zakresie korzyści płynących z wprowadzenia modelu MKM do procesu dydaktycznego.	o 80%	Samoocena nauczyciela dokonana przed rozpoczęciem i po zakończeniu szkolenia pt. „Myśleć w szkole”	Ankiety ewaluacyjne, arkusz samooceny
Wdrożenie modelu MKM przez nauczycieli, uczestniczących w projekcie na etapie testowania podczas lekcji.	50 nauczycieli	Wywiady z dyrektorami i nauczycielami w szkołach, wymiana doświadczeń, po szkoleniu (marzec-czerwiec 2012)	-kwestionariusze wywiadów, - zapisy Forum internetowego
Uzyskanie certyfikatu SZKOŁA UCZĄCA MYŚLENIA spośród placówek uczestniczących w projekcie z 2 powiatu słupeckiego i gnieźnieńskiego - bez miasta Gniezna	20 szkół	Szkoła spełni kryteria uzyskania certyfikatu (jest z 2 powiatów: słupeckiego lub gnieźnieńskiego, min. 10 % ogółu uczących w placówce nauczycieli ukończyło szkolenia w zakresie modelu MKM pt. „Myśleć w szkole”	Liczba wydanych certyfikatów

Stan długofalowy docelowo pożądaný w wyniku wprowadzenia innowacji:

- Nastąpi przekonstruowanie warsztatu pracy nauczycieli, którzy wdrożyli model MKM do swoich lekcji co sprawi, że staną się bardziej atrakcyjne.
- Przeszkoleni nauczyciele nawiążą współpracę poprzez wymianę doświadczeń na temat korzystania z modelu MKM w codziennej pracy.
- Nauczyciele pracujący z wykorzystaniem modelu MKM osiągną wyższy poziom satysfakcji z pracy oraz nawiążą lepszy kontakt z uczniami, a wspólne dyskusje dadzą obu stronom odczucie przekładania nauki na praktykę.
- Prowadzenie zajęć z wykorzystaniem modelu MKM w trzyletnim cyklu kształcenia (etap) pozwoli uczniom osiągnąć wyższe wyniki podczas egzaminów zewnętrznych.
- Nastąpi podniesienie świadomości dyrektorów placówek szkolnych i władz samorządowych na temat potencjału szkolonych nauczycieli.
- Szkoły, które w trakcie realizacji projektu uzyskały certyfikat SZKOŁA UCZĄCA MYŚLENIA będą powoływały się na swoje zaangażowanie w projekt oraz jego pozytywne efekty, a ich prestiż w lokalnej społeczności wzrośnie.

IV. OPIS INNOWACJI, W TYM PRODUKTU FINALNEGO

Na czym polega innowacja

Partnerstwo - GWSHM Milenium i Stowarzyszenie Edukacji Filozoficznej PHRONESIS wypracowało nowatorskie narzędzie jakim jest model Minimum Kompetencji Myślowych, do stosowania przez nauczycieli.

Model Minimum Kompetencji Myślowych jest zbiorem norm definiujących postawy i zdolności podmiotu, który na bazie autentycznych, własnych pytań zdolny jest zdobywać informacje, które następnie przekuwa w racjonalną wiedzę za sprawą różnych narzędzi uzasadniania, pozwalających utrzymać racjonalną harmonię pomiędzy racjami przekonań, treścią i stopniem uzasadnień. W modelu MKM postuluje się wykonywanie tych wszystkich czynności w trakcie komunikacji i współpracy z innymi oraz w sposób otwarty na doskonalenie.

Model ten postuluje pewną charakterystykę osobistej wiedzy:

ma ona mieć charakter dynamiczny, proceduralny, wcielający oprócz sądów prawdziwych i fałszywych również sądy prawdopodobne. W modelu tym akceptuje się jako wartościowe stany niepewności poznawczej (podstawa zdolności do zdawania pytań) i konflikty poznawcze – uznaje się je za źródło wartościowych stanów poznawczych; istotne jest zarazem, by potrafić odróżniać różne rodzaje wiedzy i pewności, konsekwentnie używać kwalifikatorów własnej wiedzy i stanów pokrewnych bądź pochodnych (*sądzę, wiem, przypuszczam, uważam, twierdzę, wysuwam hipotezę, postuluję* itd.).

Najważniejszym składnikiem MKM jest zdolność do zadawania pytań. Chociaż sednem MKM są czynności myślowe (lub szerzej: poznawcze), to trzeba też podkreślić, że model implikuje również określone postawy których wartość wykracza poza poznanie: otwartość, odwaga, ciekawość poznawcza, cierpliwość.

Proponowane przez Wnioskodawcę rozwiązanie będzie inne niż dotychczas stosowane, gdyż oferuje nowatorskie narzędzie, jakim jest model MKM, do zastosowania przez nauczycieli w szkole. Z diagnozy wynika, że nawet stosowanie tzw. aktywizujących metod nauczania nie gwarantuje, że na końcu lekcji nauczyciele nie podadzą ostatecznie obowiązującego rozwiązania. Szkoła nie pyta ucznia o to co wie. Wprowadzenie modelu pozwoli na uruchomienie procesów myślowych ucznia, przez co przejmuje on odpowiedzialność za swą wiedzę i rozumie, czego się uczy ale także co wie i skąd.

Wymiar problemu: Istniejące narzędzia i mechanizmy nie pozwalają na rozwiązanie problemów wynikających z funkcjonującego sposobu uczenia, ponieważ są oparte o nauczyciela, jako główne źródło wiedzy. Model MKM da możliwość oparcia uczenia na własnych poszukiwaniach uczniów (ich aktywności myślowej).

Wymiar grupy docelowej: Nauczyciele korzystali z form pomocy opartych na wiedzy przedmiotowej o umiejętnościach wychowawczych i metodach uczenia. Natomiast model MKM pozwala nauczycielom przewartościować swój sposób nauczania (uczeń jako osoba myśląca).

Wymiar formy wsparcia: Model MKM jest nową formą wsparcia do tej pory nie stosowaną w szkolnictwie, dopasowaną do potrzeb nauczycieli na podstawie diagnozy ich

Projekt „Pozwolić uczniom myśleć” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

umiejętności. MKM stanowi nowatorskie narzędzie pozwalające w innowacyjny sposób przekonstruować warsztat pracy nauczyciela.

Nowe rozwiązanie będzie efektywne dzięki dostarczeniu nauczycielom podstawowych narzędzi myślowych. Dużo łatwiej przyjdzie im posługiwanie się nowymi umiejętnościami w trakcie nauczania uczniów różnych przedmiotów. Posiadłszy Minimum Kompetencji Myślowych zarówno nauczyciele jak i uczniowie będą mogli wykorzystać je w każdym obszarze życia. Nauczyciel się myślenia, każdą wiedzę będą zdobywali szybciej i przyswajali ją na dłużej.

Wartością dodaną jest możliwość finansowania badań oraz tworzenia narzędzi, materiałów dydaktycznych i samego modelu MKM ze środków EFS, co bez wsparcia nie byłoby możliwe. Model jest oparty o program „Filozoficzne dociekania z dziećmi i młodzieżą” opracowany w 1999r. i dopuszczony do użytku szkolnego (jako program do nauczania etyki). Od tego czasu 2 razy zmieniła się podstawa programowa, co zatrzymało rozwój koncepcji filozofowania w szkole. W 2012 roku zgodnie z reformą programową do szkół średnich wchodzi filozofia. Dlatego model MKM jawi się jako praktyczne przygotowanie uczniów do poznawania teorii filozofii, co pomoże im osiągnąć sukces edukacyjny.

W związku z powyższym innowacyjność projektu polega na zmianie podejścia do uczenia skutkującego zmianą myślenia nauczyciela o jego roli oraz o miejscu ucznia w procesie edukacji. Do tej pory nauczyciel uważa, że on wie najlepiej czego i w jaki sposób ma nauczyć ucznia i że jego zadaniem jest zrobienie tego w najprostszy z możliwych sposobów. Opracowuje zatem strategie stawia cele, wymyśla metody wpadając przy tym w pułapkę wynikającą z tego, że uczniowie których uczy mogą mieć inny sposób postrzegania świata, inny system pojęć. Takiemu nauczycielowi wydaje się, że jeśli wytłumaczy „najprościej jak się da”, to uczeń nie ma prawa nie zrozumieć. Dla ucznia oferta nauczyciela jest mało atrakcyjna ponieważ często pozostaje w sprzeczności z tym co uczeń myśli o świecie oraz ma poczucie, że nauczyciela jego wiedza i wyobrażenia, jego doświadczenie życiowe – nie interesują. Uczeń ma poczucie, że ktoś na siłę zmusza go do przyjęcia czegoś do czego nie jest przekonany i stawia opór. Nauczyciel nie rozumie dlaczego uczeń się nie uczy, dlaczego „nie rozumie” i szuka wytłumaczenia, albo obciąża odpowiedzialnością za brak wyników ucznia zarzucając mu brak inteligencji albo „niemyślenie”.

Uruchamiając zmiany w sposobie myślenia nauczyciela i dając mu model Minimum Kompetencji Myślowych oraz szkoląc go w zakresie jego używania tworzymy nową jakość nauczania w szkole - wprowadzamy INNOWACJĘ.

Wnioskodawca przewiduje, że po zakończeniu przez nauczycieli pełnego cyklu kształcenia klasy z zastosowaniem modelu MKM, ich uczniowie uzyskają wyższe wyniki egzaminów zewnętrznych, co stanowić będzie kolejną **wartość dodaną projektu**.

Elementy jakie obejmować będzie innowacja

Produktem Finalnym projektu „Pozwolić uczniom myśleć” będzie: model „Minimum Kompetencji Myślowych” (MKM) – (założenia metodologiczne) narzędzie wdrażane w szkołach przez nauczycieli.

Projekt „Pozwolić uczniom myśleć” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Do **produktów pośrednich** należą:

1. „Arkusze czynności myślowych w wypowiedziach uczniów i nauczyciela podczas lekcji” - narzędzie badawcze wielokrotnego wykorzystania;
2. Raport z przeprowadzonej diagnozy pt. „Raport z badań 2011”;
3. Nowatorski program kursu dla nauczycieli pt. „Myśleć w szkole” ;
4. Zbiór 30 nagrodzonych konspektów z fragmentami dyskusji filozoficznych (broшуra z DVD);
5. Zbiór 300 konspektów przygotowanych przez nauczycieli ze swoich przedmiotów uporządkowany wg etapów kształcenia i przedmiotów - produkt zostanie wypracowany na zakończenie realizacji projektu i udostępniony na stronie internetowej.

Wprowadzana innowacja będzie służyła użytkownikom i w konsekwencji odbiorcom.

Użytkownikom

szkołom podstawowym i gimnazjom (i równorzędne im zespoły szkół) z powiatów gnieźnieńskiego i słupeckiego bez miasta Gniezna w tym:

- ✓ 30 z powiatu gnieźnieńskiego
- ✓ 27 z powiatu słupeckiego.

Łącznie 57 szkół.

Odbiorcom

300 nauczycieli szkół podstawowych i gimnazjów z powiatów: gnieźnieńskiego i słupeckiego zainteresowanych wprowadzeniem innowacyjnych metod pracy w szkołach - osoby wyłącznie z terenów wiejskich, miejsko-wiejskich i miast do 25 tys. mieszkańców.

By innowacja działała właściwie muszą być spełnione następujące warunki:

- gotowość nauczycieli do zmiany – nie każdy nauczyciel posiada w sobie gotowość do słuchania ucznia, kluczem tutaj jest to, żeby nauczyciel dopuścił do siebie istnienie mechanizmów myślowych u dziecka
  - przejście przez nauczyciela przez pełny cykl edukacyjny oferowany w ramach projektu – szkolenie, zaplanowanie lekcji z wykorzystaniem modelu MKM, wsparcie przez trenerów i konsultacje poprzez forum i pocztę internetową
  - istnienie w jednej placówce grupy przynajmniej 4-5 nauczycieli (najlepiej uczących pokrewnych przedmiotów), którzy będą się wzajemnie wspierać w stosowaniu modelu MKM na co dzień
  - sprzyjająca innowacji postawa dyrektora szkoły i władz gminnych
  - korzystanie przez nauczycieli z przygotowanych scenariuszy i przygotowywanie kolejnych do banku sprawdzonych pomysłów na lekcje
  - promowanie wzorcowo realizujących modele MKM nauczycieli poza ich szkołami: podczas konferencji, na stronie internetowej i w mediach.
- Nauczyciele, którzy muszą nauczyć się posługiwania Modelem MINIMUM KOMPETENCJI MYŚLOWYCH powinni pamiętać o doskonaleniu się, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania twórczego myślenia. Nauczyciele powinni otrzymać wsparcie w swojej pracy i współpracować w celu systematycznego korzystania z modelu Minimum Kompetencji Myślowych.

Projekt „Pozwolić uczniom myśleć” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

By innowacja działała właściwie muszą być spełnione warunki finansowe wynikające z konieczności odbycia przez nauczyciela cyklu szkoleniowego.

Koszt i czas wdrożenia wypracowanego produktu finalnego w przeliczeniu na 1 nauczyciela wynosi 1.600 zł. i przedstawia się następująco:

- przeszkolenie jednego nauczyciela (wynagrodzenie wykładowców , druk materiałów szkoleniowych, catering, sale , sprzęt)
- utrzymanie strony internetowej i forum dyskusyjnego ze specjalistami doradzającymi w zakresie wprowadzania modelu MKM i zastosowania go na lekcjach przedmiotowych.

Efekty zastosowania innowacji

Zadaniem przygotowanego przez Wnioskodawcę nauczyciela będzie uruchamianie myślenia ucznia, budowanie płaszczyzny do porozumienia poprzez dyskusję i włączanie nowych doświadczeń edukacyjnych w istniejący obszar doświadczeń dziecka. Nauczyciel, który poprawnie uruchomi na lekcjach taki proces będzie miał większą satysfakcję i o wiele lepszy kontakt z uczniami, co zaowocuje wyższymi wynikami w nauce.

Z nowoczesnej szkoły uczeń powinien wynieść zdolność krytycznego i twórczego myślenia, zdolność spostrzegania problemów, umiejętność działania i współdziałania myślenia we współpracy z innymi. Wynika to z dokumentów europejskich oraz z obowiązującej podstawy programowej. System kształcenia nauczycieli nie uwzględnił kształcenia takich umiejętności a projekt z modelem MKM wychodzi naprzeciw tym potrzebom.

Opis innowacji i jej charakter nie różnią się od zapisów we wniosku o dofinansowanie. W wyniku diagnozy Partner opracował jedynie definicję produktu finalnego oraz wspólnie doprecyzowano poszczególne zapisy z wniosku.

V. PLAN DZIAŁAŃ W PROCESIE TESTOWANIA PRODUKTU FINALNEGO

Etap testowania innowacji w projekcie jest przewidziany na okres od 15.12.2011 do 31.08.2012.

Odpowiedzialni za testowanie są: Animatorzy: merytoryczny i pośredni.

Wskazanie podejścia do doboru grup użytkowników i odbiorców, którzy wezmą udział w testowaniu, podejścia do ich pozyskiwania na rzecz projektu i zapewnienia ich udziału przez cały okres testowania

Przyjmuje się następującą strukturę użytkowników i odbiorców w wymiarze testowania.

Użytkownicy:

szkoły podstawowe i gimnazja (i równorzędne im zespoły szkół) z powiatów gnieźnieńskiego i słupeckiego bez miasta Gniezna - minimum 10, maksimum 14 szkół.

Dwa wskazanie powiaty zostały wybrane przez Beneficjenta w oparciu o działalność uczelni oraz osób – autorów projektu, będących osobami znaczącymi w lokalnej społeczności oświatowej. Osoby te znają specyfikę placówek znajdujących się na terenie obu powiatów oraz planów władz dotyczących ich dalszych losów. Ponadto są to osoby znane dyrektorom i nauczycielom tych szkół, które na bieżąco współpracują ze szkołami i swoim autorytetem potwierdzają ważność i rangę projektu.

Z uwagi na to, że Wielkopolska dzieli się na 35 powiatów o różnorodnych problemach, trudno byłoby wskazać jakiegokolwiek powiaty dla niej reprezentatywne. Wybrane przez Wnioskodawcę powiaty nie posiadają żadnych skrajnych cech wyraźnie je wyróżniających. Partnerstwo liczy na to, że osoby realizujące projekt zagwarantują udział wszystkich szkół w działaniach projektu.

Odbiorcy:

100 nauczycieli szkół podstawowych i gimnazjów z powiatów gnieźnieńskiego i słupeckiego, bez miasta Gniezna, zainteresowanych wprowadzeniem innowacyjnych metod pracy w szkołach - z terenów wiejskich, miejsko-wiejskich i miast do 25 tys. mieszkańców.

Użytkownicy będą reprezentowali trzy poziomy edukacji:

- I etap: klasy 1-3 szkół podstawowych – łącznie około 30 nauczycieli,
- II etap: klasy 4-6 szkół podstawowych – łącznie około 30 nauczycieli,
- III etap: klasy 1-3 gimnazjów – łącznie około 30 nauczycieli.

Doskonalenie umiejętności myślowych będzie się również odbywać bez zróżnicowania na specjalne potrzeby edukacyjne dzieci. Każde dziecko myśli i bez względu na specyficzne trudności w jego uczeniu się, każde może rozwijać swoje umiejętności myślowe. Bez względu na to czy dziecko jest zdolne czy niepełnosprawne, posiada własny sposób myślenia i należy to rozwijać. Dlatego z punktu widzenia projektu nie jest ważny iloraz inteligencji ani sprawności dzieci, z którymi nauczyciele będą pracowali.

Model Minimum Kompetencji Myślowych jest niezależny od specyfiki nauczanego przedmiotu czy prowadzonych zajęć, w związku z tym może być zastosowany w sposób uniwersalny.

Projekt nie przewiduje zatem różnicowania przedmiotów.

Nabór użytkowników zostanie przeprowadzony w styczniu i lutym 2012 poprzez:

- Rozesłane informacje o szkoleniu do wszystkich szkół w formie listownej i elektronicznej;
- Zamieszczenie informacji na stronie internetowej Projektu;
- Umieszczenie informacji o szkoleniach na stronie www.inwestycjawkadry.pl;
- Umieszczenie przez Partnera informacji o szkoleniu na stronie www.ngo.pl;
- Organizację seminarium dla dyrektorów i nauczycieli.

Proces rekrutacji szkół do testowania i nauczycieli na szkolenie rozpocznie się w styczniu 2012 poprzez organizację seminarium. Celem seminarium będzie promocja modelu MKM. Uczestniczący w nim dyrektorzy i nauczyciele będą mieli okazję do praktycznego zapoznania się z dyskusją jako metodą pracy i jej efektami. Seminarium będzie stanowiło ciąg dyskusji animowanych przez trenerów Partnera.

Dodatkowo, aby zachęcić szkoły i nauczycieli do testowania innowacyjnego narzędzia i zapewnić ich udział przez cały okres testowania Lider i Partner proponują:

Użytkownikom:

- możliwość udziału w testowaniu innowacyjnego projektu;
- możliwość uczestniczenia w nieodpłatnym doskonaleniu nauczycieli danej szkoły;
- możliwość udziału nauczycieli biorących udział w testowaniu w konkursie na najlepszy konspekt zajęć z wykorzystaniem modelu MKM, opublikowanie tego konspektu i włączenie do produktów pośrednich modelu MKM;
- możliwość uzyskania certyfikatu „SZKOŁA UCZĄCA MYŚLENIA”

Odbiorcom:

- możliwość uczestniczenia w nieodpłatnym doskonaleniu, co może wpłynąć na awans zawodowy;
- możliwość udziału w konkursie na najlepszy konspekt zajęć z wykorzystaniem modelu MKM i uzyskania nagrody finansowej, publikacji nagrodzonego konspektu;
- możliwość wymiany doświadczeń z innymi nauczycielami oraz specjalistami Partnera poprzez forum internetowe.

Opis przebiegu testowania produktu finalnego

Testowanie produktu finalnego składać się będzie z następujących elementów:

1. Przeprowadzenie w marcu 2012 r. przez trenerów ze Stowarzyszenia Edukacji Filozoficznej PHRONESIS (Partnera) pięciu 30h szkoleń „Myśleć w szkole” łącznie dla 100 nauczycieli w zakresie stosowania modelu MKM. Zakładane metody szkoleniowe to: warsztaty i symulacje dyskusji filozoficznych wraz z ich analizą wideo. Planuje się podczas szkolenia zebrać informacje i opinie nauczycieli, dotyczące oceny proponowanego modelu i jego użyteczności w procesie dydaktycznym. Na początku i na koniec szkolenia zostanie przeprowadzona Projekt „Pozwolić uczniom myśleć” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- autoewaluacja, będąca samooceną własnych umiejętności i wiedzy nauczyciela w zakresie narzędzi myślowych.
2. Do końca kwietnia 2012 na zaliczenie szkolenia każdy nauczyciel przedstawi do zaakceptowania konspekt zajęć wykorzystujący model MKM. Z konspektów zostanie w maju 2012r. wyłonionych i nagrodzonych przez wspólną komisję (Lider i Partner) 10 najlepszych, które zostaną włączone jako jeden z produktów pośrednich modelu MKM.
  3. Serwis internetowy przez cały okres testowania zawierać będzie forum do komunikacji z nauczycielami na którym znajdą się:
    - dyskusje świadczące o wymianie doświadczeń między nauczycielami
    - porady specjalistów Partnera
    - uwagi do założeń metodologicznych produktu finalnego. Udostępniony zostanie kwestionariusz uwag, obserwacja web'owa oraz analiza działań i ilość wejść na stronę Projektu potwierdzi skalę zainteresowania proponowanym rozwiązaniem w środowisku nauczycielskim.

Charakterystyka materiałów, jakie otrzymają uczestnicy testowania

W trakcie testowania uczestnicy otrzymają następujące materiały :

UŻYTKOWNICY

- umowy o przystąpieniu szkoły do testowania produktu finalnego,
- zamieszczone na stronie internetowej dane o projekcie,
- aktualnych działaniach w ramach projektu,
- zapisy dyskusji filozoficznych,
- publikacje konspektów nauczycielskich,
- możliwość uczestniczenia w jednym seminarium i konferencjach podczas promocji testowania, upowszechniania i wdrażania,
- możliwość uzyskania certyfikatu „SZKOŁA UCZĄCA MYŚLENIA”

ODBIORCY

- umowę uczestnika testowania,
- komplet materiałów szkoleniowych,
- Raport z badań 2011,
- zapisy materiałów zamieszczane na stronie internetowej,
- podręcznik i płyta DVD z zapisami dyskusji oraz nagrodzonymi konspektami,
- możliwość uczestniczenia w konferencjach podczas promocji testowania, upowszechniania i wdrażania,
- ankiety do raportowania błędów i zapisywania pomysłów, pozwalających ulepszyć udostępniony model MKM.

Wyniki testowania i ewaluacji zewnętrznej produktu finalnego zostaną wdrożone do prac nad ostateczną wersją produktu finalnego i produktów pośrednich. Ostateczna wersja produktu finalnego – model MKM zostanie poddana walidacji.

Informacje o planowanym sposobie monitorowania przebiegu testowania

Za bieżące prowadzenie monitoringu działań testowych odpowiedzialny będzie Specjalista ds. monitoringu, ewaluacji i ryzyka.

Projekt „Pozwolić uczniom myśleć” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Celem uzyskania wiarygodnego i pełnego, wielowymiarowego wyniku testowania produktu finalnego, zaangażowani zostaną również interesariusze projektu.

Monitorowanie fazy testowania będzie uwzględniać następujące elementy i będzie przebiegać zgodnie z harmonogramem testowania:

- analizę dokonywanych przez nauczycieli autoewaluacji,
- ewaluacja udziału i opinii uczestników seminarium i konferencji podsumowującej testowanie,
- dwukrotne wizyty w szkołach uczestniczących w testowaniu, rozmowy z dyrektorem i nauczycielami,
- analiza zapisów forum internetowego.

Monitoring i ewaluacja wewnętrzna

a) Testowanie rozpocznie się **seminarium** dla: władz gmin, inspektorów wydziałów oświaty w gminach, pracowników oświaty i dyrektorów szkół podczas którego przybliżona zostanie idea modelu Minimum Kompetencji Myślowych w celu zbudowania pozytywnego nastawienia do wprowadzanej przez projekt zmiany. O sukcesie seminarium będą świadczyć następujące czynniki:

- szybkie zapisanie się kompletu uczestników na seminarium (70 osób) ,
- zebranie opinii o wstępnej gotowości szkoły/gminy do uczestniczenia w projekcie,
- poszerzenie ilości szkół w projekt z 40 dotychczas zaangażowanych do min. 45.

b) Szkolenia dla nauczycieli – zostanie przygotowany **kwestionariusz dla nauczycieli** tak skonstruowany, by badając ich na początku i na końcu szkolenia można było wykazać przyrost wiedzy i świadomości dotyczących modelu MKM i korzyści płynących z jego zastosowania. O sukcesie szkoleń będzie również świadczyć fakt szybkiego wypełnienia listy uczestników i ich 100% uczestnictwo na zajęciach.

c) zostanie uruchomione **FORUM dyskusyjne** na stronie internetowej projektu do komunikacji z nauczycielami z którymi będą prowadzone konsultacje wynikające z ich problemów we wprowadzaniu modelu MKM podczas lekcji oraz zmiany produktów projektu. Oczekuje się, że z forum skorzysta przynajmniej 10% szkolących się nauczycieli.

d) **Konspekty lekcji** wykorzystujące model MKM - każdy nauczyciel będzie musiał na zaliczenie szkolenia przedstawić swój konspekt lekcji z wykorzystaniem modelu MKM. Monitoring będzie dotyczył sprawdzenia czy wszyscy nauczyciele oddali wymagane konspekty oraz czy spośród nich znajdzie się 10, które mogłyby być uznane za najlepsze w drodze przeprowadzonego w projekcie konkursu.

c) **Publikacja** prezentująca produkty proces i rezultaty testowania – zadaniem Specjalisty ds. monitoringu, ewaluacji i ryzyka będzie dopilnowanie by publikacja się pojawiła oraz by zawierała istotne dla testowania elementy, łącznie z nagrodzonymi konspektami.

d) **Konferencja podsumowująca testowanie** dla 100 nauczycieli z 2 powiatów słupeckiego i gnieźnieńskiego. O sukcesie konferencji będą świadczyć:

- szybkie zapisanie się kompletu uczestników na konferencję (100 osób) ,
- poszerzenie ilości szkół w projekcie z 45 dotychczas zaangażowanych do min. 50,
- zainteresowanie publikacją i pozytywne wyniki ankiety pokonferencyjnej,
- zebranie zgłoszeń chętnych nauczycieli na szkolenia przewidziane w etapie upowszechniania.

Weryfikacja prawidłowości procesu testowania dokonywana będzie przez Kierownika projektu, będzie on również osobą decyzyjną w kwestii wprowadzania korekt zapewniających rzetelność oceny produktu finalnego.

Proponowane podejście nie różni się od zapisanego we wniosku o dofinansowanie, zostało jedynie uszczegółowione.

VI. SPOSÓB SPRAWDZENIA, CZY INNOWACJA DZIAŁA

Efekty zastosowania innowacji, które będą uznane za wystarczające uzasadnienie dla jej stosowania na szerszą skalę.

W oparciu o cele i zadania projektu uznano, że efektami zastosowania innowacji będą:

- wdrożenie modelu MKM do procesu dydaktycznego przez co najmniej 50 nauczycieli co stanowi 50% osób uczestniczących w testowaniu,
- wszyscy nauczyciele uczestniczący w testowaniu złożą poprawnie skonstruowany konspekt zajęć z wykorzystaniem narzędzi myślowych wchodzących w skład modelu MKM, z czego przynajmniej 10 będzie wyróżniających się, zasługujących na rangę modelowych.

Ewaluacja zewnętrzna zawarta we wniosku przedstawia się następująco.

Zadanie: trzykrotne badanie zachowania odbiorców podczas lekcji: w trakcie testowania (przed i po szkoleniu) oraz 3 miesiące po jego zakończeniu.

Celem ewaluacji zewnętrznej całego projektu – zgodnie z zapisami wniosku o dofinansowanie - będzie ocena efektywności podjętych działań i ich rezultatów w stosunku do założonych celów projektu oraz ocena adaptacji² modelu MKM przez odbiorców.

Cel zostanie bez zmian.

Z tak postawionego celu wynikają cele szczegółowe dla poszczególnych etapów projektu.

Na etapie testowania:

- ocena efektywności i skuteczności zastosowania wypracowanego modelu przez Odbiorców
- ocena efektywności i skuteczności działań podjętych przez Partnerów wobec Użytkowników i Odbiorców w procesie testowania.

Na etapie upowszechniania

- ocena efektywności i skuteczności rezultatów projektu w stosunku do założonych celów

Ocena wyników testowania

Ewaluacja produktu finalnego będzie prowadzona w odniesieniu do kryterium skuteczności, czyli oceny skutków i wpływu zastosowania produktu na niwelowanie problemów oraz identyfikację bezpośrednich korzyści dla grup docelowych (użytkowników i odbiorców). Wstępna wersja produktu zostanie także poddana ocenie pod kątem kryterium efektywności, weryfikującego skalę osiągniętych efektów w odniesieniu do zaangażowanych zasobów i poniesionych nakładów.

Ewaluacja produktu będzie miała charakter usprawniający i wskazujący kierunki ewentualnych zmian i modyfikacji w aspekcie merytorycznym wstępnej wersji produktu finalnego. Będzie miała wpływ na sposób wdrażania produktu innowacyjnego.

Sposób przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej

---

² Tu: adaptacja: przystosowanie czegoś do innego użycia niż było przeznaczone (teoretycznej koncepcji do praktycznego użytku).

Projekt „Pozwolić uczniom myśleć” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

W celu uzyskania wiarygodnych wyników badania i zagwarantowania odpowiedniej rzetelności oceny uznano, że niezbędne jest połączenie w ewaluacji zewnętrznej różnorodnych rodzajów danych, metod badawczych tzn. zastosowanie triangulacji metodologicznej. Przewiduje się zastosowanie:

- triangulacji źródeł danych
- triangulacji metod badawczych

Ewaluacja zewnętrzna zostanie przeprowadzona z uwzględnieniem następujących etapów:

- określenie zakresu ewaluacji
- wybór kryteriów ewaluacyjnych
- określenie pytań badawczych
- identyfikacja źródeł danych: pierwotnych i wtórnych
- wybór metod badawczych
- opracowanie narzędzi badawczych
- realizacja badania
- sformułowanie wniosków i rekomendacji

Ewaluacja zewnętrzna produktu finalnego zostanie zlecona niezależnemu ewaluatorowi, który wyłoniony zostanie zgodnie z obowiązującymi zasadami w zakresie finansowania PO KL w oparciu o zasadę konkurencyjności.

Przy wyborze ewaluatora brane będą pod uwagę następujące kryteria:

- wykształcenie kierunkowe (najlepiej studia podyplomowe z ewaluacji projektów unijnych)
- biegła znajomość SzOP PO KL
- biegła znajomość zasad realizacji projektów innowacyjnych w ramach PO KL
- doświadczenie w prowadzeniu badań w obszarze edukacji
- umiejętności trenerskie.

Ocenie podlegać będzie koncepcja realizacji zamówienia oraz zaproponowana metodologia badania.

Wyniki ewaluacji zewnętrznej zostaną opracowane w formie raportu, który zostanie przygotowany do końca lipca 2012r.

VII. STRATEGIA UPOWSZECHNIANIA

Działania upowszechniające rozpoczną się od września 2012 do marca 2013r. Odpowiedzialny za realizację planu działań włączających do głównego nurtu polityki będzie Specjalista ds. monitoringu, ewaluacji i ryzyka pod nadzorem i we współpracy z Kierownikiem projektu.

Cel działań upowszechniających

Celem działań upowszechniających będzie przekazanie merytorycznych informacji na temat modelu MKM oraz produktów pośrednich wypracowanych w trakcie realizacji projektu. Adresatami działań upowszechniających będą nauczyciele i dyrektorzy szkół podstawowych i gimnazjów z woj. wielkopolskiego oraz władze i pracownicy zajmujące się oświatą w gminach prowadzących szkoły podstawowe i gimnazja.

Grupy do jakich skierowane będą działania upowszechniające

Działania upowszechniające będą skierowane do:

- nauczyciele i dyrektorzy szkół podstawowych i gimnazjów z woj. wielkopolskiego (ok. 300 osób);
- władze i pracownicy zajmujący się oświatą w gminach i powiatach prowadzących szkoły podstawowe i gimnazja (ok. 10 osób);
- przedstawiciele ośrodków doskonalenia nauczycieli (ok. 5)
- przedstawiciele Parlamentu z regionu Wielkopolski (ok. 2)

Upowszechnianie obejmie szkolonych nauczycieli oraz uczestników konferencji (w tym: nauczycieli szkolonych w procesie testowania, dyrektorów szkół podstawowych i gimnazjów, władze gmin i powiatów, osoby zainteresowane innowacyjną metodą edukacji nauczycieli, a także posłów i senatorów popierających innowację).

Identyfikacji grup docelowych w procesie upowszechniania dokonano na podstawie analizy sposobu dotarcia komunikatu uwzględniając zasięg oddziaływania i profil działalności:

Dyrektorzy szkół oraz władze i pracownicy zajmujących się oświatą w gminach i powiatach zostaną powiadomieni poprzez:

- imienne zaproszenia przesłane wprost do placówek ,
- pocztę mailową na adresy szkół i gmin,
- bezpośrednie rozmowy telefoniczne z adresatami,
- informacje umieszczane na stronie internetowej projektu oraz Wnioskodawcy.

Natomiast nauczyciele uzyskają informacje poprzez:

- pocztę mailową wysyланą na adresy szkół i gmin oraz na dostępne adresy prywatne,
- bezpośrednie rozmowy telefoniczne z nauczycielami, znanymi z procesu testowania oraz udziale w konferencjach,
- informacje umieszczane na stronie internetowej projektu oraz Wnioskodawcy.

Plan działań upowszechniających i ich charakterystyka

Działania upowszechniające zostaną rozpoczęte na II etapie realizacji projektu. Przewidywany okres realizacji tego etapu to: 01.09.2012 - 28.02.2013

Planowane jest 6 działań upowszechniających przedstawionych poniżej wg chronologii z wyszczególnieniem ilości poszczególnych grup osób :

1. Wojewódzka Konferencja promująca model (120osób – 40 dyrektorów i pracowników władz jednostek samorządowych oraz 80 nauczycieli) zapoznająca z celami projektu i efektami testowania rozpoczynająca proces upowszechniania - wrzesień 2012r.
2. Przeprowadzenie przez trenerów ze Stowarzyszenia Edukacji Filozoficznej PHRONESIS (Partnera) dziesięciu 30h szkoleń „Myśleć w szkole” (200 nauczycieli ze szkół podstawowych i gimnazjów z terenu powiatów słupeckiego i gnieźnieńskiego bez miasta Gniezna) – od października do grudnia 2012r.
3. Konkurs na 20 najlepszych konspektów wykorzystujących model MKM (spośród 200 konspektów opracowanych przez 200 szkolonych nauczycieli) przez wspólną komisję (Lider i Partner) – styczeń 2013r.
4. Wyjazdowe seminarium konsultacyjne przedstawicieli Lidera i Partnera w celu ewaluacji projektu, podsumowaniu partnerstwa oraz przygotowania końcowej publikacji (dla: 5 ekspertów, 5 członków Zespołu Projektowego i 3 przedstawicieli ze strony Partnera) – styczeń 2013r.
5. Publikacja zawierająca opis modelu, produktów z płytą zawierającą nagrodzone konspekty oraz fragmenty zarejestrowanych dyskusji filozoficznych kolportowana wśród 300 uczestników szkoleń oraz 57 szkół – marzec 2013r.
6. Wspieranie 300 szkolonych nauczycieli poprzez serwis internetowy projektu z forum dyskusyjnym (realizacja zasady empowerment) oraz wykorzystanie poczty elektronicznej (trenerzy Partnera jako konsultanci) a także doradztwo Animatorów projektu – przez cały okres trwania projektu.

Niezależna ewaluacja zewnętrzna służąca ocenie efektywności i skuteczności rezultatów projektu w stosunku do założonych celów zostanie przeprowadzona od września 2012 do lutego 2013r.

Proponowane podejście nie różni się od zapisanego we wniosku o dofinansowanie, zostało jedynie doprecyzowane i uszczegółowione.

VIII. STRATEGIA WŁĄCZANIA DO GŁÓWNEGO NURTU POLITYKI

Działania włączające rozpoczną się w II etapie realizacji projektu. Przewidywany okres realizacji – od czerwca 2012 do marca 2013r.

Odpowiedzialny za realizację planu działań włączających do głównego nurtu polityki będzie Specjalista ds. monitoringu, ewaluacji i ryzyka pod nadzorem i we współpracy z Kierownikiem projektu

Cel działań włączających

Celem działań Wnioskodawcy i Partnera będzie włączanie modelu MKM w główny nurt polityki oświatowej oraz szerokie zastosowanie go w praktyce oświatowej na skalę Wielkopolski. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez wzrost wiedzy i świadomości szerokiego kręgu przedstawicieli grup docelowych (w tym decydentów) w zakresie zasad i sposobów wdrażania modelu MKM do realizacji procesu dydaktyczno – wychowawczego w szkołach służącego realizacji podstawy programowej.

Po zakończeniu projektu Wnioskodawca i Partner podejmą działania w celu pozyskania funduszy na dalsze upowszechnianie modelu MKM oraz na włączenie go do nurtu polityki oświatowej na skalę ogólnopolską. Ponadto rozważą rozszerzenie projektu również na przedszkola i szkoły ponadgimnazjalne.

Grupy do jakich skierowane będą działania włączające

Adresatami działań w ramach **mainstreamingu horyzontalnego** będą:

- Nauczyciele (ok. 270 osób) i dyrektorzy szkół podstawowych i gimnazjów (ok. 30 osób) z obszaru realizacji projektu oraz całego woj. wielkopolskiego (ok. 300 osób);
- władze i pracownicy zajmujący się oświatą w gminach i powiatach prowadzących szkoły podstawowe i gimnazja (ok. 30 osób);

Głównym motorem działań w ramach **mainstreamingu horyzontalnego** będą dyrektorzy i nauczyciele szkół, w których nie prowadzono szkoleń z terenu Wielkopolski.

Adresatami działań w ramach **mainstreamingu wertykalnego** będą:

- przedstawiciele organizacji pozarządowych zajmujących się edukacją (ok.10)
- zainteresowani przedstawiciele ośrodków doskonalenia nauczycieli z całej Polski (ok.10)
- rektorzy i wykładowcy szkół wyższych zajmujących się edukacją nauczycieli (ok. 30 osób)
- posłowie i senatorowie z regionu Wielkopolski (ok.10)

Włączanie odbędzie się poprzez działania skierowane do osób zainteresowanych innowacją i szukających nowych zdobyczy w edukacji, czyli: przedstawicieli szkół podstawowych i gimnazjów z województwa wielkopolskiego, władz regionu Wielkopolski: samorządów gmin i powiatów, posłów i senatorów z terenu woj. wielkopolskiego.

Głównym motorem działań w ramach **mainstreamingu wertykalnego** będą posłowie i senatorowie dyrektorzy i nauczyciele szkół w których nie prowadzono szkoleń z terenu Wielkopolski

L.p.	Grupa odbiorców działań	Liczba	Uzasadnienie wyboru grupy
mainstreaming horyzontalny			
1	Nauczyciele (ok. 270osób) i dyrektorzy szkół podstawowych i gimnazjów (ok. 30 osób) z obszaru realizacji projektu oraz całego woj. wielkopolskiego;	300	Użytkownicy powinni otrzymać kompleksowe informacje o metodzie pracy z wykorzystaniem Modelu MKM
2	Władze i pracownicy zajmujący się oświatą w gminach i powiatach prowadzących szkoły podstawowe i gimnazja (ok. 30 osób);	30	Decydują o kształcie polityki oświatowej, mogą promować ideę przed dyrektorami i pracownikami oświaty oraz rodzicami.
mainstreaming wertykalny			
3	Przedstawiciele organizacji pozarządowych zajmujących się edukacją nauczycieli	10	Organizacje pozarządowe mają wpływ na kierunek i formułę prowadzenia szkoleń. Mogą wprowadzić metodę pracy z wykorzystaniem Modelu MKM do prowadzenia szkoleń a poprzez to włączać go w główny nurt edukacji.
4	Zainteresowani przedstawiciele ośrodków doskonalenia nauczycieli z całej Polski	10	ODNy prowadząc szkolenia dla nauczycieli mogą wprowadzić metodę pracy z wykorzystaniem Modelu MKM do prowadzenia szkoleń a poprzez to włączać go w główny nurt edukacji
5	Rektorzy i wykładowcy szkół wyższych zajmujących się edukacją nauczycieli	30	Mają możliwość zastosować na swoich zajęciach metodę z wykorzystaniem Modelu oraz zorganizować dodatkowe seminaria/zajęcia dla studentów studiów pedagogicznych.
6	Komitet Monitorujący POKL (komponent centralny i regionalny)	1+16	Ukierunkowuje opinie na temat Modelu MKM i poprzez to tworzy przyjazną atmosferę wokół jego włączania
7	Posłowie, eksperci na szczeblu centralnym, mający wpływ na zmiany legislacyjne	Min. 10	Ta grupa może uwiarygodnić zasadność wprowadzenia Modelu do głównego nurtu polityki. Ponadto decyduje ona o kierunkach zmian w oświacie.

Projekt „Pozwolić uczniom myśleć” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Plan działań i ich charakterystyka, wraz ze wskazaniem w jakiej fazie wdrażania projektu działania te będą realizowane

DZIAŁANIE	ADRESACI, ich możliwości i wpływ na wdrażanie proponowanych rozwiązań	MAINSTREAMING
Konferencja podsumowująca testowanie	100 nauczycieli z 2 powiatów słupeckiego i gnieźnieńskiego – mają możliwości przekazania informacji o projekcie członkom Rady Pedagogicznej oraz zachęcenia nauczycieli do udziału w szkoleniach	horyzontalny
Osobiste zachęcenie przedstawicieli władz lokalnych (JST) do włączania modelu MKM do działań oświatowych na terenie gminy czy powiatu	16 inspektorów zajmujących się oświatą w gminach oraz 2 kierowników wydziałów oświaty w powiatach - mają możliwość przekazania informacji o projekcie dyrektorom szkół na swoim terenie oraz zachęcenia dyrektorów do udziału ich szkół w projekcie	
Wojewódzka Konferencja promująca model MKM zapoznająca z celami projektu i efektami testowania rozpoczynająca proces upowszechniania - wrzesień 2012r.	40 dyrektorów i pracowników władz jednostek samorządowych oraz 80 nauczycieli (120osób) - mają możliwości przekazania informacji o projekcie członkom Rady Pedagogicznej oraz zachęcenia nauczycieli do udziału w szkoleniach	horyzontalny i wertykalny

<p>Wojewódzka Konferencja włączająca model MKM kończąca projekt z udziałem władz gminnych, powiatowych i wojewódzkich, posłów i senatorów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Nauczyciele (ok.270 osób) i dyrektorzy szkół podstawowych i gimnazjów (ok.30 osób) z obszaru realizacji projektu oraz całego woj. wielkopolskiego – mają możliwości przekazania informacji o Modelu MKM i jego zastosowaniu w praktyce szkolnej. - władze i pracownicy zajmujący się oświatą w gminach i powiatach prowadzących szkoły podstawowe i gimnazja (ok. 30 osób) - mają możliwość przekazania informacji o projekcie dyrektorom szkół na swoim terenie oraz zachęcenia dyrektorów do stosowania Modelu MKM w praktyce szkolnej. - przedstawiciele organizacji pozarządowych zajmujących się edukacją (ok.10) – mają możliwość wprowadzenia Modelu MKM jako metody swojej pracy z nauczycielami a poprzez to mogą włączać go w główny nurt edukacji. - zainteresowani przedstawiciele ośrodków doskonalenia nauczycieli z całej Polski (ok.10)- mają możliwość wprowadzenia Modelu MKM jako metody swojej pracy z nauczycielami a poprzez to mogą włączać go w główny nurt edukacji. - rektorzy i wykładowcy szkół wyższych zajmujących się edukacją nauczycieli (ok. 30 osób) - mają możliwość zastosować na swoich zajęciach metodę z wykorzystaniem Modelu oraz zorganizować dodatkowe seminaria/zajęcia dla studentów studiów pedagogicznych - posłowie i senatorowie z regionu Wielkopolski (ok.10 - mogą uwiarygodnić zasadność wprowadzenia Modelu do głównego nurtu polityki. Ponadto decydują o kierunkach zmian legislacyjnych w oświacie. 	
---	--	--

Serwis internetowy projektu z forum dyskusyjnym (trenerzy Partnera jako konsultanci)	- 300 szkolonych nauczycieli oraz osoby zainteresowane nowościami w edukacji (łącznie 1000 osób – wg licznika wejść na stronę)- Serwis ten ma możliwość udzielania aktualnych i rzetelnych informacji o modelu na skalę ogólnokrajową oraz konsultowania stosowania Modelu MKM w praktyce.	
Rozpowszechnianie publikacji zawierającej opis modelu MKM, produktów, efekty testowania i wdrażania z płytą zawierającą nagrodzone konspekty oraz fragmenty zarejestrowanych dyskusji filozoficznych (opracowana wspólnie przez Lidera i Partnera)	800 sztuk dla 300 przeszkolonych nauczycieli, uczestnicy konferencji włączającej (380 osób), członkowie RST (30 osób), członkowie PHRONESIS (50 osób), biblioteki (50 placówek) – publikacja umożliwia zastosowanie gotowych rozwiązań w codziennej praktyce, przez co wpływa na prawidłowy przebieg zajęć z wykorzystaniem Modelu MKM.	
Spotkania członków Zespołu Projektowego z wielkopolskimi senatorami i posłami	Minimum 2 senatorów i 8 posłów. - mogą uwiarygodnić zasadność wprowadzenia Modelu do głównego nurtu polityki. Ponadto decydują o kierunkach zmian legislacyjnych w oświacie.	wertykalny
Zachęcanie odbiorców projektu do pisania listów popierających model MKM do swoich przedstawicieli w Parlamencie oraz MEN	Ok. 30 nauczycieli uczestniczących w szkoleniach – mają możliwość jako praktycy wpłynięcia na jakość poparcia przez posłów i senatorów zmian, które wprowadza zastosowanie Modelu MKM.	

Na podstawie pogłębionych badań własnych Wnioskodawca uważa, że do rekomendacji nadaje się zwłaszcza Model MKM jako uniwersalna metoda pracy uruchamiająca myślenie dziecka do zastosowania na wszystkich przedmiotach w każdym etapie kształcenia. Partnerstwo podejmując działania włączające w szczególny sposób ukierunkuje je wobec posłów i senatorów działających w komisjach zajmujących się edukacją:

- Komisja Edukacji, Nauki i Młodzieży Sejmu RP
- Komisja Nauki, Edukacji i Sportu Senatu RP

Rezultaty będące miarą efektów działań włączających:

- Model MKM zostanie wprowadzony w min. 45 szkołach przez min. 150 nauczycieli co zostanie potwierdzone uzyskaniem przez szkołę CERTYFIKATU szkoły uczącej myślenia.
- Model MKM zostanie włączony do programów w min. 12 szkołach (programu wychowawczego lub programu nauczania danego przedmiotu lub programu rozwoju szkoły) lub statutu.

Projekt „Pozwolić uczniom myśleć” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- Włączenie pracy dydaktycznej z wykorzystaniem Modelu MKM przez min. 3 instytucje zajmujące się doskonaleniem nauczycieli działające na terenie województwa wielkopolskiego.

O sukcesie działań włączających świadczyć będzie:

- Duże zainteresowanie i liczne zgłoszenia na realizowane konferencje,
- Zwiększenie ilości wejść na stronę internetową projektu o 20% w porównaniu z etapem testowania,
- Zainteresowanie publikacją skutkujące wyczerpaniem jej nakładu.

Planowane konferencje odbywać się będą zgodnie z programem ustalonym wspólnie przez Lidera i Partnera.

Proponowane podejście nie różni się od zapisanego we wniosku o dofinansowanie, zostało jedynie doprecyzowane i uszczegółowione.

IX. KAMIENIE MILOWE II ETAPU PROJEKTU

Lp.	Kamienie milowe	Termin realizacji	
		Od miesiąc/rok	Do miesiąc/rok
1.	Seminarium promujące cele i testowany model	Styczeń 2012	Styczeń 2012
2.	Przeprowadzenie 5 szkoleń dla 100 nauczycieli wraz z konkursem na najlepsze konspekty	Luty 2012	Maj 2012
3.	Konferencja podsumowująca testowanie	Kwiecień 2012	Czerwiec 2012
4.	Niezależna ewaluacja zewnętrzna zakończona raportem – etap testowania	Marzec 2012	Lipiec 2012
5.	Analiza rzeczywistych efektów planowanej innowacji oraz ewaluacji produktu finalnego i produktów pośrednich	Lipiec 2012	Sierpień 2012
6.	Walidacja produktu finalnego	Sierpień 2012	Sierpień 2012
7.	Wojewódzka Konferencja promująca model	Wrzesień 2012	Wrzesień 2012
8.	Niezależna ewaluacja zewnętrzna zakończona raportem – etap upowszechniania	Wrzesień 2012	Luty 2013
9.	Przeprowadzenie dziesięciu 30h szkoleń (dla 200nauczycieli) w zakresie MKM wraz z konkursem na najlepsze konspekty	Październik 2012	Grudzień 2012
10.	Wyjazdowe seminarium konsultujące służące podsumowaniu partnerstwa i projektu oraz przygotowania końcowej publikacji.	Grudzień 2012	Styczeń 2013
11.	Wojewódzka Konferencja włączająca model	Luty 2013	Marzec 2013
12.	Mainstreaming wertykalny i horyzontalny	Czerwiec 2012	Marzec 2013
13.	Opracowanie raportu ewaluacyjnego dotyczącego oceny osiągniętych rezultatów projektu.	Marzec 2013	Marzec 2013

X. ANALIZA RYZYKA

Zarządzaniem ryzykiem zajmuje się Kierownik projektu i Zespół Projektowy. Wspólnie dokonują oceny i interpretacji zagrożeń i wypracowują interwencję.

Przeprowadzona analiza ryzyka pozwala na dokonanie oceny zagrożeń, które mogą się pojawić na etapie testowania, upowszechniania i włączania do polityki innowacji.

W poniższych tabelach przedstawiono analizę ryzyka, która obejmuje następujące elementy: zidentyfikowanie potencjalnych zagrożeń, oszacowanie prawdopodobieństwa ich wystąpienia (tab. – „p”), oszacowanie wpływu ryzyka na realizację projektu (tab. - „w”), zidentyfikowanie najważniejszych zagrożeń (tab.- „i”, gdzie $i = p \times w$) oraz określenie sposobu ograniczenia zagrożeń.

Zidentyfikowanie potencjalnych zagrożeń	p	w	i	Sposób ograniczenia zagrożenia
Opóźnienia w terminowym uzyskiwaniu transz z IP	2	2	4	<ul style="list-style-type: none"> - Bieżące monitorowanie stanu środków pieniężnych w ramach realizowanych zadań - Kanclerz GWSHM MILENIUM wyraził zgodę na częściowe finansowanie projektu ze środków uczelni i ich refundację po uzyskaniu kolejnej transzy, - paragraf w umowach informujący o opóźnieniach w dokonywaniu płatności z przyczyn niezależnych od Wnioskodawcy.
Brak wymaganej liczby uczestników szkoleń testujących i upowszechniających	2	2	4	<ul style="list-style-type: none"> - bieżący monitoring liczby uczestników szkoleń poprzez formularz zgłoszeniowy na stronie internetowej projektu, - interwencja członków Zespołu Projektowego u użytkowników projektu, - promocja projektu połączona ze wstępną rekrutacją, - Popularyzacja szkoleń na stronach internetowych Wnioskodawcy, Partnera, projektu oraz ngo.pl i inwestycjawkadry.pl
Brak zainteresowania projektem ze strony użytkowników i odbiorców projektu	2	2	4	<ul style="list-style-type: none"> - Ciągłe monitorowanie procesu rekrutacji i zwiększanie działań informujących w razie problemów z rekrutacją odpowiedniej liczby uczestników. - Przygotowanie atrakcyjnej formy zajęć, - interwencja członków Zespołu Projektowego u użytkowników projektu, - zróżnicowana promocja projektu, - Popularyzacja projektu na stronach internetowych Wnioskodawcy, Partnera, ngo.pl i inwestycjawkadry.pl
Wycofanie się nauczyciela w trakcie	1	3	3	<ul style="list-style-type: none"> - spisanie umowy z nauczycielem zobowiązujące go do poniesienia kosztów w razie wycofania się

Projekt „Pozwolić uczniom myśleć” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

szkolenia				<ul style="list-style-type: none"> - interwencja - spotkanie naprawcze, - stworzenie procedury zmiany użytkownika - utworzenie listy rezerwowej
Wady i braki w produkcie finalnym – modelu MKM	1	2	2	<ul style="list-style-type: none"> - Bieżące monitorowanie efektywności i przydatności produktu na etapie testowania - Współpraca z Partnerem w celu dopracowania modelu MKM, - uwzględnienie uwag z ewaluacji zewnętrznej, - szerokie konsultacje modelu MKM wśród specjalistów oraz użytkowników
Skomplikowana specyfika kształtu i istoty (stopnia skomplikowania) produktu finalnego	2	1	2	<ul style="list-style-type: none"> - bieżące monitorowanie stopnia zrozumienia Modelu MKM - bieżące monitorowanie zapisów dyskusji na forum internetowym - interweniowanie poprzez dodatkowe opisywanie budzących wątpliwości obszarów
Specyfika roli Modelu MKM – założone funkcje modelu nie zostaną spełnione	1	2	2	<ul style="list-style-type: none"> - zlecenie ewaluacji dotyczącej zakresu działań związanych z włączeniem Modelu MKM do programu nauczania przedmiotów - udzielanie konsultacji nauczycielom oraz szkołom stosującym Model MKM - monitoring zgłaszanych trudności dotyczących działań szkoły w zakresie Modelu MKM - interwencję w szkołach w których pojawił się opór w zastosowaniu Modelu MKM, służące wyjaśnianiu wątpliwości
Program szkoleń nieadekwatny do problemów użytkowników i odbiorców projektu	1	2	2	<ul style="list-style-type: none"> - Odbiorcy projektu włączeni do opracowania modelu MKM, - monitoring uczestników szkoleń poprzez ankiety ewaluacyjne - uwzględnienie uwag z ewaluacji zewnętrznej, - zmiany w programie szkolenia doskonalące go - współpraca Zespołu projektowego z trenerami i Partnerem
Drastyczny wzrost cen	1	2	2	<ul style="list-style-type: none"> - minimalizowanie kosztów, - Bieżące monitorowanie stanu środków pieniężnych w ramach realizowanych zadań - zweryfikowanie ilościowe projektu, by utrzymać się w wyznaczonym budżecie,
Niskie efekty działań upowszechniających	1	2	2	<ul style="list-style-type: none"> - Wymaganie potwierdzenia uczestnictwa w konferencjach (odnotowanie niskiego zainteresowania spowoduje podjęcie szerszych działań informacyjno - promocyjnych). - Stosowanie zaproszeń imiennych, rozmowy telefoniczne w ramach składanego zaproszenia. - spoty reklamowe w radio
Niskie efekty działań	2	2	4	<ul style="list-style-type: none"> - Pozyskanie przychylności i zainteresowania

Projekt „Pozwolić uczniom myśleć” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

włączających				osób i instytucji mających istotny wpływ na ukształtowanie systemu edukacji na obszarze Wielkopolski (ośrodki doskonalenia nauczycieli, uczelnie wyższe). - Kompatybilność wypracowanego rozwiązania z podstawą programową. - Wypracowanie produktu możliwie najlepiej odpowiadającego zapotrzebowaniu użytkowników, nastawionemu na rozwiązanie zidentyfikowanych problemów.
Brak zainteresowania ze strony Posłów i Senatorów	2	1	2	- indywidualne spotkania i rozmowy członków Zespołu Projektowego z parlamentarzystami. - zachęcanie nauczycieli do wyrażenia opinii na forum na temat wykorzystania modelu MKM w praktyce każdej szkoły i monitorowanie ich - zachęcanie nauczycieli do wyrażenia opinii na forum internetowym oraz w listach do swoich lokalnych posłów i senatorów
Zbyt wysokie zainteresowanie projektem	1	2	2	- szukanie nowych źródeł finansowania szkoleń - aplikowanie o fundusze na upowszechnianie i mainstreaming projektu

Zagrożenia posiadające wartość w wysokości 4 i więcej uznaje się za kluczowe dla projektu. W niwelowanie takich zagrożeń zostanie zaangażowany cały Zespół Projektowy na czele z Kierownikiem projektu. Wspólnie opracują oni system interwencji wraz z konkretnymi osobami odpowiedzialnymi za poszczególne przeciwdziałania.

Gniezno, listopad 2011

XI. Lista załączników do Strategii:

Załącznik nr 1

Model „Minimum Kompetencji Myślowych”

Załącznik nr 2

Program szkoleń dla nauczycieli w zakresie modelu MKM pt. „Myśleć w szkole”

Załącznik nr 3

Badania w celu dokonania pogłębionej diagnozy

- Informacja o przeprowadzonych badaniach
- Program szkoleń dla ankieterów
- „Arkusze czynności myślowych w wypowiedziach uczniów i nauczyciela podczas lekcji”

Załącznik nr 4

Działalność Komitetu Sterującego w I etapie realizacji projektu (empowerment)

- Regulamin prac Komitetu Sterującego
- Protokoły ze spotkań Komitetu Sterującego

Załącznik nr 5

Konferencja

„Czy szkoła ma uczyć myślenia? Wyniki badań i potencjalne możliwości”

Informacja o konferencji wraz z listą uczestniczących w niej szkół

Załącznik nr 6

„Raport z badań 2011”